
Dr. Sasvári László tanárnak a Fővárosi Örmény Klub által szervezett (1997. márc. 23. Virágvasárnap) bécsi úton tartott előadása

A mechtaristákról

Minden világvallásban van szerzetesség: férfiak vagy nők csoportosan elhatározzák, hogy Isten dicsőségére élnek, valamilyen közös cél megvalósítására törekszenek, ehhez alakítják életformájukat, közös imában, munkában, közös fedél alatt. Gondoljunk a tibeti buddhista szerzetesekre, a mohamedán dervisekre, a zsidóság tekintetében a Holt-tenger melletti kumrámi közösségre.

A keresztény szerzetesség a II.-III. században Egyiptomban kezdett kibontakozni. Igyekeztek a közösséget egyre jobban megszervezni, s ez az életforma más és más vidékekre is áterjedt. Mikor eljutott a mai Kis-Ázsia területére, akkor a IV. században a kappadóciai Cezárea püspöke, Nagy Szent Bazil szabályzatot (regulát) írt. Itáliában ugyanezt tette a VI. században Szent Benedek.

Keleten a szerzetesség jelentőségét növelte, hogy a lelkipásztorkodó papság házasodott, de a főpapoktól megkívánták a nőtlenséget. Így kézenfekvő volt, hogy a püspökök a szerzetesek közül kerültek ki. Így alakult ez az örmény egyházban is - s itt a keleti örményekről beszélek - ahol a mai napig a szerzetesek Nagy Szent Bazil szabályait követik. Sok ősi kolostor elpusztult ugyan az idők folyamán, de Ecsmiadzin, melynek története visszavezethető Világosító Szent Gergelyig, ma is él.

Az örmények katolikus ága is kiterjedélyesedett az idők folyamán a mostoha viszonyok ellenére is. A Közel-Keleten voltak olyan szerzetes közösségek, melyek az unióhoz csatlakoztak: Aleppóban, Libanonban meg Konstantinápolyban. Ezek egy másik keleti szertartású egyház, a maroniták szerzetesi formáját követték. Nevük: antoníanusok (Szent Antal-rendiek). Ez a közösség azonban nem játszott olyan jelentős szerepet az örmény katolikusok életében, mint a mechtaristák.

Az alapító neve szinte jelképszerű: Mechitar = Vigasztaló. 1676-ban Szebasztéban született és remete lett. Aleppóban jezsuita hatásra kezdett érdeklődni az egységtörekvések iránt. Rómába szeretett volna menni, de ebben betegség akadályozta meg. Egy ideig Konstantinápolyban tanít és tanítványaival egy új szerzetes közösség meg alapításán fáradozik. E létesítendő rend célja lenne az ősi örmény egyházi tudomány felelevenítése, valamint olyan missziós tevékenység folytatása, amely az elszakadt keresztények között az egységet munkálná. Mechitarnak sok fáradozás jutott osztályrészül és sok üldöztetés. Menekülnie is kellett.

Az alapítás éve 1701-2, de igazi otthonra hosszú vándorlás után Velencében találunk, 1714-ben. A város átadja nekik a Szent Lázár-szigetet. (San Lazzaro). XI. Kelemen pápa (1700-1721) megerősítette a rendet és felszólította az alapítót, hogy válasszon regulát, s ő Szent Benedekét választotta. Ezért a mechtaristákat örmény bencéseknek is nevezik. Mechitarnak életében sok kemény próbát kellett kiállnia. Sokan bizalmat-

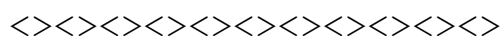
lanok voltak vele szemben, egyesek szerették volna Rómában elérni, hogy rendjét szüntessék meg. Mechitar 1749-ben hunyt el.

Sajnos minden emberi közösség ismer válságokat. A rend egysége is veszélybe került, s végül ketté is vált. A szerzetesek egy része 1773-ban előbb Triesztbe költözött, majd 1803-ban Bécsben telepedett le. (Egy könyvben az 1810-es letelepedési évszámmal találkoztam !) Így ma vannak velencei és bécsi mechitaristák. Mindkét ágban voltak és vannak magyarörmények is. Kövér Ákontz István Velencében a főapát-ságra emelkedett a múlt században. Mindkét ág élén főapát áll, akik megkapják a címzetes érseki méltóságot és a püspökké szentelést.

A rend célja az egységre törekvés az örmények között, valamint az örmény ifjúság nevelése. Iskolákat is tartanak fenn, mind Velencében, mind Bécsben. Sokszor volt magyarörmény diákjuk is. Ezenkívül a Közel-Keleten, de a világ más részein is vannak intézeteik. Fontosnak tartották a jó sajtóterméket is. Ezért Szent Lázár szigetén már a megtelepedésükkor nyomdát rendeztek be. A vallásos, egyházi jellegű műveken kívül a klasszikus keleti irodalommal és egyházművészettel is igyekeznek megismertetni a világot. Folyóiratokat is adnak ki.

Hazánkban is igyekeztek megtelepedni. A bécsiek Szamosujvárott, de szerencséjében alakult a velenceiek próbálkozása 1838-ban: megtelepedtek Erzsébetvároson. Itt a rendházuk ugyan idővel megszűnt, de e században is teljesített velencei mechitarista szolgálatot Erdélyben. Boudurian János csikszépvizi plébános volt a század első felében, most pedig a gyergyószentmiklósi plébános, Fogolyan Miklós Velencéből. A budapesti egyházközség 1922-ben alakult, a velenceiek patronálták, de 1934-től napjainkig a bécsiek. De ne feledkezzünk meg arról, hogy e században volt missziós állomásuk Újvidéken is. (Itt az örmény katolikus egyházközség a XVIII. sz. közepén keletkezett, de ide az örmények a Balkánról jöttek, ám e közösség a XX. századra elnéptelenedett. A templom és parókia missziós állomásként szolgált tovább.)

A rendi tagok száma mindkét ágban általában 50-60 fő körül van. (Ennyien vannak kb. az antoniánusok is !) A rend címere: aranyos címerpajzsban kék egyenlőszárú, gömbös végződésű kereszt; a négy csücskében 1-1 örmény betű = rövidítés, melynek jelentése: "A Szűz fogadott gyermeke, a bűnbánat tanítója." Ezek Mechitar jellemzői. A címer sarkaiban: harang = alázatosság; tűzlángok = tisztaság; szerzetesi bot = szegénység (a bot T alakú); könyv alfával és omegával = küldetés. A címer díszítette az egykori Semmelweis utcai kápolnában a mellékoltár előlapját !



dr. Pásztor Emese

művészettörténész, az Iparművészeti Múzeum főmuzeológusnak 1997 március 20-án tartott vetítettképes előadásának kivonata